

“Niște Oameni mai Buni”

(„Better people”)

Ioana AVĂDANI

Center for Independent Journalism, Bucharest

Abstract:

My article is a comment regarding the Conference’s main topics and outcomings in terms of possible solutions to the issue of women’s expertise marginalization in security studies and international relations. I propose three main approaches to this: the public policy one, the education policy one and the personal practices one.

Keywords: *women’s expertise; public sphere; Romania.*

Un adevărat foc de artificii de inteligență, competență și putere de convingere a fost seria de paneluri ale conferinței “România și Europa de Est și de Sud-Est în noua (Dez)ordine Mondială”, organizată de SNSPA la începutul lui martie 2020. Teme grele, teme de impact, teme numite în mod uzual “de forță” au fost prezentate unui public avid dar dificil, data fiind diversitatea sa: experți internaționali, jurnaliști, cadre universitare, studenți. Dezbateră i-a inclus pe toți, dovadă a atmosferei stimulative și incluzive, în care fiecare opinie a avut spațiul său.

O conferință reușită, veți spune, ca multe altele probabil. Dar ceea ce a avut deosebit această conferință a fost că panelurile au fost compuse exclusiv din femei. Ideea s-a născut din constatarea că, în spațiul public, temele “grele”, legate de securitate națională, de politică externă, de cooperare, dezvoltare sustenabilă și globalizare sunt susținute, aproape în exclusivitate, de bărbați. “Manelurile” – panelurile exclusive masculine – sunt prezente curente pe ecranele televiziunilor, mai ales în momentele de tensiune politică – alegeri, crize guvernamentale – sau în dezbateră temelor considerate “tehnice” – economie, finanțe, apărare. Există oare suficientă resură

umană feminină, cu suficientă competență și suficientă forță de persuasiune pentru a susține public astfel de teme? Conferința SNSPA a dovedit cu prisosință că da.

Și atunci, de ce nu se prelinge această competență în spațiul public și de comunicare din România? Și este România altfel decât alte țări din regiune și din lume? Și dacă vrem o altă stare de lucruri – obsedantă întrebare – “ce-i de făcut”? Orele lungi de dezbateri au creionat o serie de posibile și necesare căi de acțiune.

Aspecte de politici publice

Prima condiție pentru ca lucrurile să se schimbe, pentru a asigura o prezență echitabilă a femeilor în spațiul public, de decizie și de comunicare (și nu numai), este existența dorinței politice. Nu numai în România, dar și în țările din regiune, în unele țări europene, politicile se decid în organisme dominate de bărbați și cu filosofii masculine. Facem aici necesara distincție dintre opiniile și atitudinile indivizilor, pe de o parte și practicile și culturile instituționale, pe de alta. Și dacă și indivizii, și instituțiile sunt macho, femeile sunt în fața unei duble provocări. Participantele au amintit în context politicile de angajare și de relocare, care ar trebui să țină cont de timpul pe care mamele îl petrec departe de copii și pentru care ar trebui să existe compensații, inclusive materiale (a fost menționat - și a stârnit aprige dispute - “bonusul de bonă”).

O a doua posibilă soluție, și ea disputată, este impunerea de cote de reprezentare sau angajare. Criticii săi opun, de regulă, mecanismului cotelor de gen principiul meritocrației: se promovează persoanele cele mai calificate, competența ar trebui să fie *gender-blind*. Participantele au arătat însă că o obligație de reprezentare de gen silește decidenții – fie ei lideri de partid sau angajatori – să își lărgescă orizontul căutărilor, să depună mai multe eforturi pentru a identifica sau stimula competențe la standard înalt în afara “suspecților de serviciu” care sunt, de regulă, bărbați.

Măsura cotelor de gen, ca și alte măsuri dedicate egalității de șanse, nu are valoarea transformativă dorită decât dacă se bucură de o implementare sinceră și sistematică, o a treia direcție de acțiune identificată de participantele la conferință. Implementarea formală – transpunerea în legislație neurnată de aplicare și verificare, eventual de sancțiuni, concentrarea pe numere, nu pe promovarea onestă a celor mai potrivite candidate pentru pozițiile respective - aduce deservicii atât pe termen scurt, neafectând situația dată, cât și pe termen lung, “justificând” abandonarea politicilor respective sub falsul pretext că “oricum nu funcționează, se vede”.

Aspecte legate de educație

Educația a fost văzută ca strategie câștigătoare pe termen lung și cu adevărata puterea de transformare.

O primă direcție este creșterea capacității de comunicare a experților în domeniile științifice. Există o fractură, nu nouă dar nici pe cale de a se rezolva, între mediul academic și alte sectoare ale comunității, inclusiv cel al publicului larg. Mediul academic se află sub presiunea de a performa în interiorul cadrului actual, care valorizează publicarea în publicații științifice în detrimentul comunicării cu publicul general, care pune accent pe numărul de articole publicate, nu neapărat pe valoarea lor practică pentru societate. Dacă femeile din mediul academic vor putea să “vulgarizeze” (în sensul etimologic, nepeiorativ al termenului) conținutul muncii lor, profilul lor în spațiul de comunicare va crește.

O a doua posibilă direcție este educarea femeilor de a-și prezenta în mod convingător problemele cu care se confruntă. Adeseori, acestea sunt ocltate fie de rușine, fie din convingerea că “oricum nu se poate face nimic” sau, mai răspândit decât s-ar crede, pentru că lucrurile așa ar trebui să stea. Că aceasta este rânduiala “normală” în societate. Este necesară educarea femeilor în identificarea problemelor reale cu care se confruntă, în formularea acestor probleme și raportarea lor la politici publice existente sau dezirabile, în comunicarea asertivă și eficientă a acestora. Femeile trebuie să vorbească pentru ele și în numele lor însele.

Dar disparitățile de gen nu constituie problema exclusivă a femeilor. Bărbații trebuie să fie educați, la rândul lor, să devină parte a dialogului, a formulării, dar și a rezolvării problemelor. Discursul egalității de gen nu a fost și nu trebuie să devină antagonizant, pentru că drepturile femeilor nu se pactică în detrimentul celor ale bărbaților, iar sensibilizarea bărbaților față de problemele inegalităților pe criteriu de gen, ca parte a ansamblului general al drepturilor omului, trebuie să înceapă de la vârstele cele mai fragede. Influența mamelor și feminizarea puternică a profesiilor din domeniul educației pot fi circumstanțe adjuvante în dezvoltarea unei educații sensibilă la problemele de gen pentru toți copiii.

Aspecte legate de practici personale

Dacă politicile publice depind de o existentă sau nu voință politică, iar educația lucrează pe termen lung și are nevoie de timp și resurse, există lucruri pe care femeile le pot face prin modificarea unor practici personale.

O primă astfel de decizie poate fi crearea și extinderea, fie și la nivel informal, a unor rețele de experte, care să funcționeze ca burse de idei și informații, ca medii de solidaritate și sprijin, de promovare reciprocă. Femeile pot invita în panelurile pe care le conduc alte colege, pot ținti cu prioritate femeii atunci când fac invitații de a contribui la volume sau de a face parte din grupe de cercetare.

O soluție complementară ar fi boicotarea (cu toată greutatea de conotații a acestui termen) evenimentelor care au paneluri exclusiv masculine, mai ales acolo unde expertiza feminină în domeniu este notorie și disponibilă.

În paralel, femeile ar trebui să se preocupe mai mult de creșterea vizibilității muncii lor, de construirea imaginii lor publice. Mass media, actorul văzut în mod tradițional ca cel însărcinat cu asigurarea vizibilității, în special înspre spațiul public, suferă, din păcate, la rândul ei de tarele inegalității de gen și a stereotipurilor și este percepută în egală măsură ca parte a problemei, cât și ca parte a soluției. Dar explozia rețelelor sociale a mutat controlul de la compania de media și jurnalist către fiecare individ în parte. Femeile ar trebui să profite de acest avantaj tehnologic și să acționeze – individual și/sau concertat – pentru construirea imaginii lor de expert. Educația tehnologică și creșterea capacităților de comunicare devin, și din această perspectivă, obligatorii pentru schimbarea paradigmei femeii în științe și în mediul academic.

* * *

Pentru persoanele versate în tematica egalității de gen, cele de mai sus sunt arhi-cunoscute și, probabil, la limita banalului. Valoarea lor stă, cred eu, în faptul că sunt rezultatul construirii unei experiențe de grup prin intermediul experiențelor personale, că încorporează un soi de cod general și uman valabil.

Cât despre necesitatea unor astfel de acțiuni, istoria nu ne lasă timp de îndoială. La trei luni după focul de artificii al unor minți sclipitoare – care sunt și minți de femei – Parlamentul României scoate în afara legii predarea în școlă a “ideologiei de gen”, în încercarea de a reduce problema feminității (ca în *womanhood*) la sexul biologic.

Aceasta este expresia ideologică și politică a întrebării – naivă, stângace și fără rafinament retoric – lansată participantelor, la finele conferinței, de un student la licență venind dintr-o țară balcanică, superb și arhetipal în strălucirea tinerei sale masculinități: “În fond, ce vă împiedică să deveniți niște oameni mai buni?”